

EAPC - Aprofundim en el procediment administratiu i en el funcionament de les administracions públiques

La rectificació d'errors materials, de fet o aritmètics queda limitada als supòsits taxats

16-09-2019

Amb una redacció idèntica a la que conté la Llei 30/1992, la Llei 39/2015 regula en l'article 109.2 la potestat de les administracions públiques de rectificar els errors materials, de fet o aritmètics. El precepte indica que dita potestat es pot exercir en qualsevol moment i que es pot plantejar d'ofici o a instància de les persones interessades. D'altra banda, la Llei 26/2010 assenyala en l'article 74.2 que la competència per rectificar errors materials, de fet o aritmètics en els actes i les disposicions reglamentàries correspon a l'òrgan que els ha dictat.

Tot i que la rectificació és inclosa sistemàticament en el títol de la Llei 39/2015 dedicat a la revisió dels actes en via administrativa, no encobreix en puritat un procediment de revisió dels actes administratius sinó més pròpiament un mecanisme sumari d'esmena de petites anomalies sense alterar ni desnaturalitzar l'acte administratiu originari. Per això, la jurisprudència no ha dubtat a qualificar la rectificació regulada en l'article 109.2 de la Llei 39/2015 de procediment "excepcional" (Sentència del Tribunal Suprem de [21 de desembre de 2012](#)) i ho és perquè no es pot projectar més enllà dels objectius fixats per la naturalesa d'aquesta institució ja que, si fos així, quedaria en entredit el sistema de seguretat jurídica perquè permetria rectificar en qualsevol moment resolucions administratives fermes, tant quan les du a terme l'Administració -quan el que correspon és aplicar un procediment de revisió d'ofici o de declaració de lesivitat-, com quan el planteja la persona interessada obviant els recursos administratius i judicials corresponents (Sentència del Tribunal Suprem de [9 de juliol de 2018](#)).

Es tracta, com hem vist, d'una potestat administrativa molt àmplia no subjecta a termini quant a l'exercici i de tramitació molt simple, que té per finalitat arbitrar una fórmula que eviti que els simples errors materials i patents pervisquin i produeixin efectes desorbitats o necessitin, per ser eliminats, la costosa formalitat dels procediments de revisió (Sentència del Tribunal Suprem de [21 de setembre de 1998](#)). Aquesta potestat s'identifica clarament al servei del principi de conservació dels actes administratius (art. 49-52 de la Llei 39/2015), en virtut del qual les petites anomalies no produeixen efecte i no invaliden l'acte que les pateix.

La rectificació d'errors és, per tant, una dreuera que facilita i simplifica l'esmena dels defectes que s'especifiquen en el seu objecte, però que no pot ser emprada més enllà dels seus límits estrictes. La Llei 39/2015 tracta separatament la rectificació d'errors de l'article 109.2 i el recurs de revisió per error de fet de l'article 125.1.a, perquè es tracta de dos tipus d'error diferents: com assenyalen les dues interlocutòries del Tribunal Suprem de 17 de juliol de 1987 -[una](#) i [dos](#)- (referint-se als preceptes correlatius de l'antiga Llei de procediment administratiu de 17 de juliol de 1958), a més de ser molt més restringit i limitat el primer, mentre que la revisió aspira a l'anul·lació de l'acte, la rectificació, mantenint el contingut fonamental, es limita a alterar aspectes puntuals del dit acte. Per a la resta d'irregularitats s'han d'emprar els mecanismes de revisió més genèrics, els recursos administratius i, si escau, la revisió d'ofici.

La rectificació d'errors establerta en l'article 109.2 de la Llei 39/2015 té perfils propis que la diferencien netament del mecanisme dels recursos administratius. No es pot reconduir per la via de l'article 115.2 de la Llei 39/2015 (error en la qualificació del recurs) una sol·licitud de rectificació d'errades formulada correctament en la tramitació com a recurs administratiu, no només perquè s'ha de respectar la voluntat de la persona interessada sinó també perquè el règim de la prova és diferent en una figura i en l'altra (Sentència del Tribunal Suprem de [30 d'abril de 2013](#) . Així mateix, en l'àmbit de la rectificació d'errors no opera la prohibició de *reformatio in peius* que s'aplica en la resolució dels recursos administratius (Sentència del Tribunal Suprem de [6 de febrer de 2019](#)).

Resulta cabdal per concretar l'abast de la rectificació d'errades regulada en l'article 109.2 de la Llei 39/2015 determinar-ne els límits, els quals resulten de la interpretació de l'expressió *errors materials, de fet o aritmètics*, a més a més del que disposa l'article 110 de la Llei 39/2015. Per fer-ho, és molt útil recordar succintament alguns conceptes relacionats amb l'error.

L'error, en sentit estricte, és una representació mental inexacta de la realitat. Quan s'incorre en error, es disposa d'una dada falsa per prendre una decisió. Per això diem que l'error en aquests termes és un vici de la voluntat, en tant que provoca que s'adopti una decisió incorrecta. L'error es pot produir també, un cop formada correctament la voluntat, en el procés de declaració o de transmissió de la decisió. En aquest cas es produeix una desacordança entre la voluntat real i la voluntat declarada, i es diu que hi ha un vici no en la voluntat sinó en la declaració de la voluntat. Aquest tipus d'error s'anomena *error obstatiu*.

D'altra banda, distingim entre *error de fet*, que comporta un coneixement equivocat d'una determinada situació fàctica, de l'*error de dret*, que és conseqüència d'una interpretació o d'una valoració jurídica.

Per últim, tenim l'*error essencial* i l'*error no essencial*, segons afecti un element, una part o una característica essencial o no d'allò de què es tracti.

Dit això, la primera de les categories d'error a què al·ludeix l'article 109.2 de la Llei 39/2015 és l'error material, que es refereix a:

"[...] meras equivocaciones elementales, que se aprecian de forma clara, patente, manifiesta y ostensible, evidenciándose por sí solos, sin que sea preciso acudir a ulteriores razonamientos, ni a operaciones valorativas o aclaratorias sobre normas jurídicas, ya que afectan a un determinado suceso de manera independiente de toda opinión, criterio o calificación." (Sentència del Tribunal Suprem d'[1 de desembre de 2011](#)).

Alguna jurisprudència i el Consell d'Estat equiparen l'error material i l'error obstatiu, tot considerant que es tracta d'una manca de coincidència entre la voluntat real i l'expressada. Així, per exemple, la Sentència de [28 de novembre de 2000](#) assenyala que:

"El error material que se alega por la parte recurrente pertenecería a los denominados 'errores obstativos', consistentes en que la manifestación externa de la voluntad no coincide con el sentido exacto de la voluntad misma que se ha querido expresar. Los errores obstativos son errores de expresión, equivocaciones gramaticales o errores de cálculo por los que se viene a decir algo distinto de lo que inequívocamente se ha querido exteriorizar. Las erratas de tratamiento de textos, los nombres equivocados o el error en la suma de cantidades son ejemplos característicos del error obstativo o, si se prefiere, del 'error material' [...]."

El [Dictamen 1177/2010](#) del Consell d'Estat conclou, referint-se al procediment de rectificació d'errades de l'article 109.2 de la Llei 39/2015, que:

"Este procedimiento únicamente habilita la corrección de errores materiales y aritméticos pero no aquellos que alcanzan al contenido jurídico del acto. Tales errores son los que la doctrina denomina 'errores obstativos', que se producen siempre que una declaración de voluntad incurre en errores de expresión, equivocaciones gramaticales o de cálculo según los cuales vendrían a decir algo distinto de lo que inequívocamente se ha pretendido decir: el lapsus, la errata, el nombre equivocado, la omisión involuntaria, el error en la suma de cantidades, son los supuestos más frecuentes."

L'error de fet, tot i que estigui subjecte al mateix règim jurídic que l'error material i que alguna jurisprudència els equipari, és una realitat certament diferent, ja que:

"[...] versa sobre un suceso, o cosa, o dato que configura una realidad independiente de toda opinión, criterio particular o calificación." (Sentència del Tribunal Suprem de [13 de desembre de 1988](#)).

És a dir, l'error material resulta ser l'error en la manifestació de la voluntat mentre que l'error de fet recau en la pròpia formació de la voluntat. I l'error aritmètic guarda analogies amb l'error en la manifestació de la voluntat.

A l'altra banda i, per tant, no susceptible de rectificació a l'empara de l'article 109.2 de la Llei 39/2015, hi ha l'error de dret, que és el que:

"[...] recae sobre un análisis, examen y valoración jurídica de hechos o disposiciones, envuelve una equivocada apreciación de concepto o de calificación jurídica." (Sentència del Tribunal Suprem de [13 de desembre de 1988](#)).

Resulta molt il·lustrativa la Sentència del Tribunal Suprem de [29 de setembre de 2011](#) per exemplificar què és un error de dret enfront d'un error material o de fet, en considerar que no es pot emprar el procediment rectificador quan per acreditar l'error cal aportar un informe pericial i informes tècnics complementaris, la qual cosa evidencia que l'error no és evident.

La jurisprudència –referint-se a l'error de l'article 105.2 de la Llei 30/1992- ha repetit en nombroses ocasions (de les quals són exemple les sentències del Tribunal Suprem de [9 de juliol de 2018](#), de [27 de juliol de 2018](#) i de [22 de febrer de 2013](#)) que l'error material, de fet o aritmètic susceptible de rectificació, ha de reunir les característiques següents:

"1º Debe tratarse de simples equivocaciones elementales (en nombres, fechas, operaciones aritméticas o transcripciones de documentos) sin que sea preciso acudir a interpretaciones de normas jurídicas aplicables." Si no així, es tracta d'un error de diferent entitat o d'un error de dret, no susceptible de rectificació per la via que analitzem.

"2º Deben bastar para su apreciación los datos del expediente administrativo en el que se advierte", com assenyala la Sentència de [21 de juliol de 1997](#), "si la propia existencia del error es dudosa, con mucha más razón será inadmisibile la utilización de un mecanismo rectificatorio válido solo en casos de errores manifiestos, perceptibles materialmente sin necesidad de complejas disquisiciones jurídico técnicas."

"3º Por su propia naturaleza se trata de casos en los que no procede acudir de oficio a la revisión de actos administrativos firmes y consentidos." És a dir, quan el que es pretén és modificar el contingut objectiu de l'acte o anul·lar-lo.

"4º No debe producir una alteración fundamental en el sentido del acto como consecuencia de que lo que se plantea como error lleva para apreciarlo a un juicio valorativo o exija una operación de calificación jurídica." Aquesta és probablement la "prova del nou" més exacta que ens indicarà si pot operar o no la rectificació d'errors, verificant si l'acte administratiu resultant es manté essencialment igual o no.

"5º La apreciación del error material o aritmético no puede llevar a la anulación del acto, dictándose otro sobre bases diferentes y sin las debidas garantías para el afectado: el ejercicio de la potestad rectificatoria no puede encubrir una auténtica revisión."

"6º Debe aplicarse con criterio restrictivo."

En l'aplicació de la rectificació d'errors establerta en l'article 109.2 de la Llei 39/2015 cal harmonitzar la facilitat d'ús amb els límits materials que el precepte mateix estableix.

Pablo Herráez Vilas

Director d'Assessoria Jurídica de l'Agència Catalana de l'Aigua, doctor en dret i llicenciat en filosofia